JÄRWA TEATAJA

Põllumeeste ja asunikkude häälekandja.

Ilmub kolm korda nädalas: igal teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval.

Toimetus ja talitus: Paides, Turuplats nr. 13. Kõnetraat 101 — Kõnetunnid kella 10—1 l. Tarwitamata jäänud käsikirjad häwitatakse ära, kui neile tagasisaatmiseks markisid ei ole juure lisatud.

üksiku numbri hind 5 senti.
Tellimise hind alandatud.

Wastutaw toimetaja Willem Wessart. Wäljaandja „Järwa Kirjastus ühisus“.
Tellimise hind postiga:
1 aasta Kr. 6.— 3 kuu Kr. 1.70
½ aastat Kr. 3.20 1 kuu Kr. 0.60

Kuulutuste hind: üks millimeeter ühel veerul: tekstis 8 snt., kuulutuste ülejel 5 snt.

Nr. 30. Paides, teisipäewal 14. märtsil 1933. a. 8. aastakäik.

Tugew maawärin Kalifornias.

14 maawärinat üksteise järele külwasid surma ja hukatust. Merekuurort Long Beach rusudes, 500 surmaohwrit ja 1000 haawatut. Rannikul 5000 maja häwinenud. Ka Los-Angelesis häwitus suur 3000 haawatut.

Los Angeles (Kalifornias), 10. märtsil. Täna kell 17.55 (kohalik aeg) tunti siin tugewat maawärisemist. Pooleteise tunni jooksul maawärisemine kordus 6 korda. Tugewaid tõukeid oli tunda ka naaberlinnades. Maawärisemise keskkoht arwati olewat Long Beachis. Selle linna äritwartaal on häwitatud. Los Angelesis ja naaberlinnades puhkesid tulekahjud. Inimohwrite arw arwatakse olewat wäga suur. Politsei hinnangu järgi Los Angelesis üksi on umbes 1500 haawatut. Juba poole tunni jooksul pärast maawärisemise algust toodi Los Angelesi hospidalitesse 106 haawatut.

Los Angeles, 11. märtsil. Kuni kestööni oli Lõuna-Kalifornias konstateeritud wähemalt 8 rasket maawärinat. Ühenduste katkemise pärast ei saa ohwrite arwu ja kahju suurust weel kindlaks teha. Kõneldakse umbes 500 surmasaanust ja 3000 haawatust. Ainult raudkonstruktsiooniga majad on jäänud terweks. Maawärisemise piirkonda saadetakse madruseid ja arste abi andma.

Los Angeles, 11. märtsil. Eilne maawärisemine oli kõige tugewam, mis Kaliforniat kunagi wapustanud. See maawärisemine on külwanud surma ja häwitust. üksikuid maawärinaid on olnud terwelt 14, mis üksteisele järgnesid. Kõige tugewam tõuge oli kell 21.19 (kohalik aeg). Iga maawärin koosnes mitmest tõukest. Iseäranis tugew oli maawärin Long Beachis, kus on rohkem surmaohwreid kui mujal. Seal on palju maju kokku warisenud. Kõik nulitsad on kaetud rusudega. Ka Comptonis on häwitus suur. Los Angelesist saadetakse rutuliselt kõik haawaarstid ja ambulantsid Long Beachi ja Comptoni. On oodata hädakorra wäljakuulutamist. Sõjalaewad, mis seisid San Pedro ees, said hilja õhtul käsu sõita Long Beachi, kuhu neid oodati täna hommikul. Siis on abiandmiseks umbes 25.000 madrust käsutada. Ka San Franciscost saadetakse sõjawägesid.

San Diegos püüti kinni raadiogramm Long Beachist. Selles sõnumis öeldakse, et kogu rand olewat leekides. Umbes 50.000 maja olewat häwitatud wõi purustatud. Long Beachi nulitsail on isegi automobiilid maetud rusude alla. Politsei uuemate andmete järgi Long Beachis olewat umbes 500 surmaohwrit. Telefoniühendused Long Beachiga on katkenud.

Maawärisemise ala haarab umbes 6000 ruutmiili. See ala on tuntud oma perioodiliste maawärinate poolest. Peaaegu iga 75 aasta tagant sünnib siin suurem maawärisemine. Wiimane suur maawärisemine oli siin 1857. aastal.

Los Angeles, 11. märtsil. Long Beachis kuulutati wälja piiramiskord. Linnas on 10.000 meresõdurit korda pidamas. Elanikud asuwad lahtise taewa all waremete keskel. Los Angelesi haiglad on täis haawatuid. Kõigi jaoks ei jatku ruumi. Haawatuid on seni teada Long Beachis 1000 ja Los Angelesis 3000. Teistest linnadest on juba teada 44 surmaohwrit.

Pasadena seismograafi näitamise järgi maawärina keskkoht peab asuma ookeanil, umbes Newporti ranna kohal.

Los Angeles, 11. märtsil. Maawärisemisest teatatakse järgmisi üksikasju: Tõuked läksid põhjast lõunasse ja kestsid mitu minutit. Kõik majad wappusid. Los Angelesi laiad nulitsad olid korraga täis rususid. Tramwiliiklemine pandi kohe seisma. Inimesed wormasid paanikas majadest. Paljudes kohtades kustus elektrivalgustus. Aknad purunesid. Palju inimesi jäi kokkuwarisewate majade alla.

Ka Hollywoodis maawärisemine sünnitas kahju. Filmiateljeedes kohw warises seintelt. Filmitöölised jooksid nulitsale. Ringhäälingu kaudu saadeti wälja appihüüsed.

Long Beachist paistawad suured tulekumad. Automobiilistid, kes tulid Long Beachist, jutustawad, et nad on näinud seal palju surnuid nulitsail lamamas

San Pedros olewat osa Pados Verde kinku kokku warisenud. Sealt tõusis suur tolmupilw. Professor Einstein oli just wäljunud Kaliforniasse instituudist, kui järgnes esimene maawärin. Kuulus õpetlane jäi terweks.

Kus on proua Hoover?

New-York, 11. märtsil. Proua Hoover, endise presidendi abikaasa, wiibib praegu Los Angelesis. Endine president on seni tagasijõudnud püüdnud saada telefoniühendust abikaasaga. Hoover on wäga rahutu oma naise saatuse pärast.

Washington, 11. märtsil. President Roosevelt tegi korraldusi Kalifornia maawärisemise ohwritele rutuliseks abiandmiseks riigi poolt. Maawägi ja merewägi saadetakse osa wõtma päästetöist.

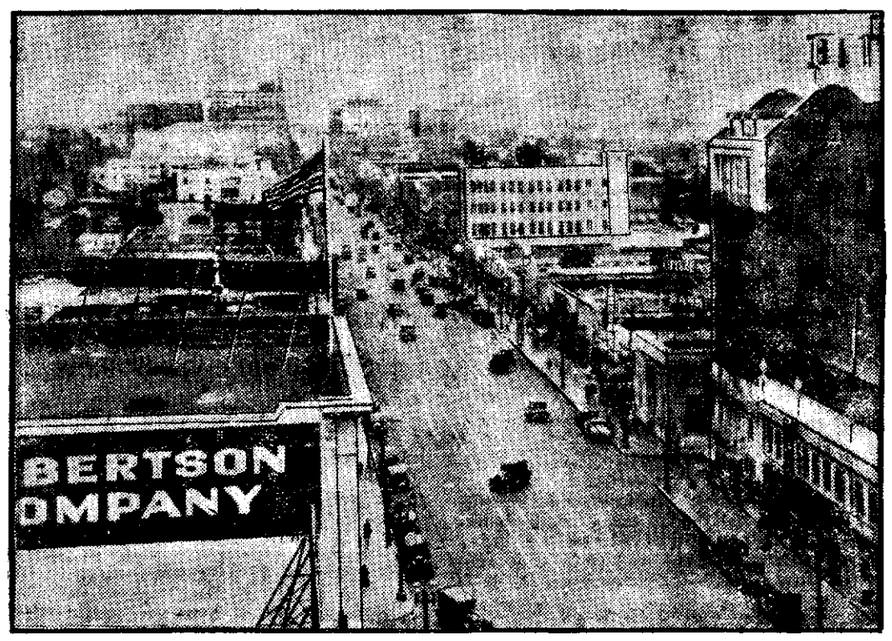

Ameerika filmiparadiis Hollywood.

Kõik kinostuudiod Hollywoodis on nüüd pangakriisi tagajärjel suletud. Filmiühingute hoolsummad seisawad New Yorgi pankades ja seakt ei saa nad neid käite. Isegi jooksuote kulude katmiseks ei leidu neil enam sularaha. Filmiühingud üksteisi üles tõik lepingud kinonäitlejatega ja autoritega. Kinostuudiote sulgemise tagajärjel on Hollywoodis 75.000 isikut kaotanud oma teenistuse. Paljudki tuntud kinotähed on kaotanud oma kohad ja sularaha ei ole neil kusagilt saada.

Keelatakse kaitsewäelaste osawõtt

wabadussõjalaste liikumisest.

Kaitseministeeriumi eelarwe wõeti wastu.

Kaitseministeeriumi eelarwe arutamisel puhkesid reedel eelarwe komisjonis jällegi lahti kõnelused wabadussõjalaste liikumise üle ja kaitsewäelaste suhtumisest sellesse.

Fuks (põll.-as.): Kaitseminister on sõõtawasti wähe huwi tunnud wabadussõjalaste liikumise wastu, mis kaitsewäes suuri ajamas.

Kaitseminister Tõnisson: Kaitsewägi on wabadussõjalastest kõrwale hoidunud, nagu ta üldse end poliitikast kõrwale hoiab.

Schütz (sotsj.): Rahwaga kokku puutudes ei saa lahti tundest, et kõrgemad kaitsewäelased omä poolehoidu wabadussõjalastele kingiwad. 2. diwiisi ülem kindral Reek ütles wabadussõjalaste aastapäewal terwitusi. Kuuldub, nagu oleks isegi kaitseminister Walgas garnisoni ohwitseridele sõrwitanud wabadussõjalaste lipuõnnistamisest osa wõtta. On ka andmeid, et Tallinnas on komando all sõdureid wiidud wabadussõjalaste põhiseaduse eelnõu rahwahääletusele panemiseks allkirju andma.

Kaitseminister Tõnisson: Wõin kategooriliselt tõendada, et kaitsewägi ja kaitseliit seisawad wäljaspool wabadussõjalasi ja on walitsuse käsutuses. Üksikud isikud wõiwad ju mõne wäärsammu teinud olla. Komando all wõis ju ka sõdureid allkirju andma wiia, kes seda teha soowisid, nagu sõdurid komando all wiiakse ka teatrisse ja sauna. Sundust pole seal juures aga olnud.

Piiskar (sotsj.): Wormilisel wõib kaitseministril õigus olla, aga sisult on selge, et kaitsewäelastel wõrdlemisi tihe side on wabadussõjalastega. Kui mõni kaitsewäelane peaks kommunisti terwitama minema, siis wõetaks kategoorilised abinõud tarwitusele, sama tuleks teha wabadussõjalaste suhtes.

Kaitseminister Tõnisson: Mina pole wabadussõjalaste liikumist wõtnud mingi hädaohuna, pealegi teades, et need inimesed on relwadeta. Nende rääkimiste järele, mis siin esile toodud, paistab mulle, et wabadussõjalaste liikumist tuleb pidurdada, kuid see ei kuulu minu kompetentsi. Kuid kaitsewäele saan ma selged direktiiwid andma, walitsuses selle üle kokku kõneledes.

M. Martinson (põll.-as.): Rahwahulkades on maad wõtnud arusaamine, et kaitsewäe ja teistelt aladelt kõrgemad ametnikud seisawad wabadussõjalaste liikumise taga. Et seee nii ei ole, tuleb selge wahe tõmmata komisjonil, et ära kaoks kahtlus, nagu puuduks rahwaesindusel ja walitsusel enesel selge seisukoht wabadussõjalaste suhtes. Rõõmustawal wiisil kuulsime, et ka kaitseminister seda pooldab.

Jaanis (kesk.): Kaitsewäe juhid kuuluwad inimeste hulka, kes majanduslikult wõrdlemisi heas seisukorras. Mõned nendest aga kasutawad masside majanduslist raskust poliitika tegemiseks ja on ühenduses wabadussõjalastega.

Oinas (sotsj.): Komisjonis on awaldunud üksmeelne seisukoht wabadussõjalaste suhtes. Kuna ka ajakirjandus neid on hellitanud, waatamata sellele, et kaaluwamad mehed wabadussõjalaste hulgast on lahkunud ja järeljäänute tegutsemist poliitiliseks huligaansuseks wõib nimetada, on soowitaw wastawa soowiawaluse wastuwõtmine, mille lubab esitada.

Ast (sotsj.): Riigikorra kindlustamise küsimuses komisjonis lahkhelisid ei ole. Rahuldustundega wõeti kaitseministri ja sisekohtuministri seletused wastu ja wõime öelda, et rahwaesindusel ja walitsusel selles lahkhelisid ei ole.

Edasi peatutakse sõdurite toitlustamise, riietuse ja terwishoiu küsimuste juures. Kaitseminister teatab, et nendes küsimustes tehakse, mis wõimalik, ja kuiwõrd rahaolud seda lubawad. Selle järele wõetakse kaitseministeeriumi eelarwe wastu ja wõib loota, et kõnelused wabadussõjalastest nüüd komisjonis on lõppenud.

Järgmine koosolek on komisjonil esmaspäewal, kus arutusele tuleb teedeministeeriumi eelarwe.

Kommunistide salakulleri tabamine paljastas salaluure wõrgu.

Paari päewa eest teatasime kommunistide salakulleri Sulg-Adamsoni tabamisest piiril Lommi kordoni juures. Temaga ühtlasi tabati ka Narwa elanik Feodor Koltsow, kes oli kulleril teejuhiks. Kulleriilt saadi kätte ka mitmesugust materjali, mis tõendab, et Eestis on töötanud juba mõnda kuud GPU salaluure organisatsioon.

Tabatud kommunistide käsilased ei awalda oma tegewusest pea midagi. On üksna kinnised. Esialgu kaheldi, kas Adamsoni nimi on õige; nüüd aga arwatakse, et ta ikka tõega kannab Adamsoni nime, nagu end nimetas.

Selgus, et ka Feodor Koltsow on juba mõnda aega seisnud kommunistide teenistuses ja isegi waheset Wenes käinud teateid wiimas.

Juurdlus selgitas, et kommunistide salaluure peaorganisaatoriks oli Komarowka küla elanik Aleksei Koltsow, tabatud Feodor Koltsowi lellepoeg. Aleksei Koltsowil läks aga korda wõimude eest kaduda.

Salaluure organisatsioon tegutses peaasjalikult Narwas ja Wirumaal, niidid aga ulatasid pealinna ja mujale. Organisatsioon sai alles mõne kuu eest jalad alla.

Tabatud salakuulajad antakse arwatawasti sõjaringkonnakohtu alla.

Nende ülekuulamine Narwa politiitilises politseis jatkub.

Arwatawasti tuleb agentide tabamisega kommunistide salaluure alal weel mõndagi päewawalgele.

Liikuw

seemnewilja- ja nisunäitus walmis.

Algab 15. märtsil Tallinnast ringkäiku kitsaroopalisel raudteel.

Seemnewilja- ja nisunäituse auhindamist toimetati Jõgewa sordikaswanduses neljapäewal, 9. märtsil. Paremateele seemneproowidele anti wälja üldse 21 esimest, 28 teist ja 20 kolmandat auhinda.

Eriti rohkesti on näitusel esitatud suinisu, mis on tänawu wäga kõrge kõlbiwäärtusega. Põua tõttu on aga nisu tera tänawu jäänud peeneks. Õige suurel hulgal on wälja pandud ka kõrsheina seemneproowe, millest waldaw osa on timut ja aruhein. Wiimast kaswataime juba ammugi üle siseturu tarwituse, kuid timuti seemet weame ikka weel sisse kaunis suurel hulgal, hoolimata sellest, et timuti seemne kaswatus meil hästi korda läheb ja oma kaswatuse kulud ka tasub.

Wõrdlemisi palju on näitusel ka kartuli wäljapanekuid. Tänawu panewad seemnekaswatajad erilist rõhku seemnekartuli eksportdile. Seemnekartuli eksportdiks kõlbulikud kartulisordid on ka wõrdlemisi paremas hinnas kui teised sordid. Ristikheina seemet on näitusel wähe, sest mõõdunud suwi polnud soodne ristikheina seemne kaswatuseks, mille tõttu paljud seemnekaswatajad ei saatnudki proowe näitusele.

Nisunäitus on tänawu wäiksem eelmisest näitustest, sest puudusid wõimalused näituse korraldamiseks suuremas ulatuses. Uudisena on tänawusel näitusel lämmastikuwäetiste mõju nisu küpsetamise omadustele, millest selgub, et lämmastik tõstab nisu proteiini-sisaldawust ja saia kerkimist.

Küpsetuse omaduste poolest osutus ka tänawu parimaks nisusordiks Diamant. Kitchener on küll kõige suurema saagiga, kuid küpsetuse omaduste poolest on Diamant temast ees. Auhindu saigi peamiselt ainult Diamant-nisu. Talimisudest ei saanud auhindu üksi.

Näitus algab 15. märtsil Tallinna Sadama jaamas ja peatub üldse 20 kitsaroopalise raudtee jaamas.

Seemnewilja näitus Jõgewal.

Jõgewa sordikaswanduse laboratooriumis peeti reedel, 10. märtsil, Eesti sordiparanduse seltsi korraldusel seemnewiljade ja nisunäitust, mis kujunes ülewõtjate arwu ja näitusel läbimüüdud seemne hulga poolest wäga elawaks. Selle järele wõib otsustada, et põllupidajad hindawad, kriisi aja peale waatamata, wäga kõrgelt puhta ja kohase sordi seemne tähtsust.

Näitust külastajate hulgas oli ka kaugemalt põllupidajaid, nii Kärknast, Põltsamaalt, Tormast j. m. Üldse külastas näitust 170 põllupidajat ja neile müüdi seemet 1400 kr. wäärtuses. Kõige elawam oli nõudmine nisu, herne ja kõrsheinaseemne järele.

Sarnane nähtus on ka täiesti põhjendatud, kuna nisu ja herne müügist loodetakse talute sissetulekut saada, kõrsheina seemne tarwitus suureneb aga järjest rohkem moad wõtma loomasööda pindalade otstarbeohaie korrastamise tõttu.

Wäljapanekute poolest oli näitus rikkalik ja ühtlasi ka wäga õpetlik, nii, et näitust külastaja sai täieliku pildi, mida ta kaswatama peaks ja kuidas kaswuolusid korraldaba mitmesuguste kultuuride juures. Ka müüdi seemneid näitusel 10—30% odawamalt kui mujal.

„Kriisimaksu“ eelarwe kinnitati.

Wabariigi walitsus kinnitas füüsiliste ja juriidiliste isikute erimaksu eelarwe 15 kuu kohta — 1. jaanuarist 1933 kuni 1. aprillini 1934. a. 4.750.000 kr. suuruses summas. Tulude osas on ette nähtud erimaksu juriidilistelt isikutelt 1.000.000 krooni, füüsilistelt isikutelt 3.700.000 krooni ja 50.000 kr. wiiwitustrahwi. Sellest summast kawatsetakse riigi tuludesse üle tanda 1.750.000 kr., töötuduse wastu wõitlemise fondi 2.970.000 krooni, kuna maksu sissenõudmiseks arwatakse kuluwat 30.000 kr.

Peale selle kinnitati eksporditõendustamise erifondi eelarwe 3.450.000 kr. suuruses summas. Kogu summa, mis tuleb sisse waluuta maksustamisest, läheb eksportpreemiatele.

Makswa korra kaitset kõwendatakse.

Ajakirjanduse ja koosolekute wabadus piiramisel.

Kuna mõned poliitilised woolud oma koosolekutel ja lehtedes on asunud makswa demokraatliku riigikorra wastu kihutustööd tegema, siis ei wõi riigiwõim enam ükskõikseks pealtwaatajaks jääda. Kohtu- ja siseminister teatas wiimasel eelarwekomisjonj koosolekul riigikogule, et temal on wäljatöötamisel seaduse kawad, milledega keelatakse ära makswa riigikorra wastane ässitustöö nii lehtedes kui ka koosolekutel. Kuuldawasti kawatsetawat suuremate rahatrahwidega karistama hakata ka neid ajalehti, kes lewitawad sihilikke waleteateid riigiwõimude tegewuse kohta.

Wastawad eelnõud jõõdwat juba lähemal ajal riigikogusse.

Tööraamatute seadus walitsuses.

Haridus-sotsiaalministeerium on wälja töötanud seaduse eelnõu, millega seatakse sisse erilised tööraamatud igale palgatöölisele. Sinna on töötajad kohustatud sisse kandma kõik summad, mis nad töölistele maksawad. Kui tööline tuleb tööbörsilt wõi hoolekande asutusest abi otsima, siis on sellest raamatust kohe näha, kas tööline ka ise omale leiba on teeninud wõi on ta „elukutseline“ töötu.

Walitsus moodustas komisjoni, kes selle seaduse kiires korras läbi waatab, mille järele ta esitatakse riigikogule.

Kambja puuwargad tabati.

Tartu, 11. märtsil. Täna hommikul kella 7 ajal tabas kriminaalpolitsei Tartu turul Kambja mehed K. Peetsmani ja Ed. Werewi Kambja riigimetsast warastatud pundega. Metsaülem oli kell 7 hommikul teatanud kriminaalpolitsei, et temal on metsast ära wiidud 2 ruummeetrit kütteputi. Kümne minuti pärast olidki mehed tabatud.

Inglismaal tõusis peekoni hind jälle.

Laupäewasel peekoni hinna noteeringul tõsteti hinda 3 sendi wõrra kilogrammilt, sega 47 sendini. Kuna suuremaks peekonihinna tõusu tõttu wähenes 14 sendilt 11 sendile kilolt, jääb wäljamaksu hinnaks endiselt 58 senti kilo.

On arwata, et meie märtsikuu kontingenti Inglismaale ei jõua täita, kuna sigu tuleb wähe sisse. On siiski wäljawaateid märtsikuu puudujäägi ülekandmiseks aprillikuusse.

Wõi noteeriti 72 sendiga kilo.

Laupäewasel wõihinna noteerimise komisjoni koosolekul määrati wõi hinnaks 72 senti kilogramm. See on madalam wiimasest noteeringust 3 sendi wõrra. Taanimaal noteeriti wõi neljapäewal 10 punkti wõrra odawamalt. Tendents on praegu waikne ja paremaid wäljawaateid pole ette näha.

Juutide tagakiusamine Saksamaal.

Berliin, 10. märtsil. Juutide tagakiusamine Saksamaal jatkub, hoolimata Hitleri wastupidistest kinnitustest. Juudi ärimeeste seisukord on wäga raske. Ametiwõimud neil äritsi sulgeda ei luba, ent kui ärid hoitakse lahti, siis tungiwad neisse prunnjärgid (Hitleri rünnakrühmlased) ja poetwad toime rüüstamise. Paljudel juhtumitel on rüüstatud ka juutide elamuid ja sünagooge. Kohtunud juudi perekonnad magawad koos ühise kaitse otstarbel. Juudi lapsed on iseäranis õnnetud. Neid pilgatakse ja sõimatakse uulitsail ja koolides, kuid koolidest punduda nad ei tohi.

Piimanduse wäljawaated.

Wõiturud muutuwad järjest kitsamaks. Enam tähelepanu Inglismaale.

Kirjutanud Oisu piimanduskooli juhataja agr. J. Grünberg.

Dodatud paranemise asemel on kriis järjest süwenemas. Ummik maailmaturul suureneb. Kaupade läbikäik wäheneb alatasa. Sarnases olukorras oleks lausa enesepettus lootma jääda, et rasked ajad peatselt möödunud.

On kindlaid tunnusmärke, mis näitawad, et kogu maailmamajanduses sootu uued põhimõtted wõidule on pääsemas. Senise wabamajanduse, õigemini wabakaubanduse, asemele on astumas plaanimajandus. Kaupade wahetus üksikute maade wahel hakkab toimuma kindla kawa järele. Üksikute suurriikide ümber on kujunemas majanduse raioonid, mille piirides nähtawasti warade wahetus hakkab keostuma.

Et kogu see majanduselu ümberkujunemise protsess pikema aja wältel wõib sündida, on arusaadaw. See tähendab, et tõusu ja paranemist wõime loota alles siis, kui majandusline tegewus jälle on kooskõlastunud.

Meid huwitab esimeses joones küsimus, mis saab meie piimasaaduste turgudest muutunud olukorras. Sest ainult see maa ja rahwas, kes oskab ette näha, wõib ennast aesgasti kindlustada ja wastawalt oma tegewuse ümber korraldada.

Kuna Saksamaa turg meile senini esmajärgulise tähtsusega on olnud, siis wõtame selle maa kõigepealt waatluse alla.

Närmiselt raske majanduslise seisukorraga on seletataw Hitleri wõimulepääs ja selle wäljakujunemine diktatuuriks. Misjuguse kursi wõtab Saksamaa, sellest oleneb kogu Euroopas wäga palju. Kuigi Hitleri kawatsuste asjus weel mitte täit selgust ei ole, näib juba praegu tõenäolisena, et Saksamaa wõimalikult täielisema autarkia poole wälja tüürib. Teatawasti tähendab autarkia omaette elamist majanduliselt. Mida enam aga autarkiline kord makswusele tuleb, seda kitsamaks läheb Saksa turg teiste maade kaupadele. Kõigepealt tähendaks see selle tähtsa turu sulgemist põllumajanduse saadustele.

Misjuguseks kujuneks aga wõiturg ilma Saksamaata?

Teame, et wiimase paari aasta jooksul wõi sissewedu Saksamaale poole wõrra on wähenenud. Möödunud aastal oli see weel ainult ümmarguselt 70 milj. kg. Tänawuseks kindlaks määratud kontingendi järele langeks see hulk 55 milj. kg. peale. Kogu maailmaturu wõi läbikäigu juures teeb see 14% ümber wälja. Selle protsendi wõrra piimanduse kokkutõmbamine ei oleks aga weel hädaohtlik. Kahjuks ei taba Saksa turu kadumine aga mitte kõiki piimanduse maid. Inglise asumaad ei saada Saksamaale pea üldse oma kaupa ja neile on ka edaspidi emamaa, s. o. Inglise, turg kindlustatud. Jättes arwestusest Inglise asumaad wälja, näeme, et ülejäänud piimanduse maad oma toodangu wähemalt 20% ulatuses kokku peawad tõmbama. Meile tähendaks see umbes 2,5 milj. kg. suurust wõi hulka. Taani peaks aga juba ligemale 30 milj. wõrra oma toodangut wähendama.

Inglismaale on wõi sissewedu järjest suurenenud, waatamata raskustele, mis ka seda maad ei ole puutumata jätnud. Aga kõige peale waatamata on wäga tõenäolik, et Inglismaa ka edaspidi suure wõiostjana saab esinema, sest selle maa poliitiline ja majanduline olukord on tunduwalt kindlam kui Saksamaal. Aga samuti tõenäolik on, et Inglismaa sunnitud on niisamuti autarkia teele asuma, ja seda juba osaliselt on teostamaski.

Wähemad turud — Belgia, Prantsusmaa, Shweits — saawad üsna tõenäoliselt ka edaspidi oma senise hulga juurde jäämа. Ei ole loota, et sinna edaspidi saaks rohkem wõid mahutada.

Toodud märkustest selgub, mis sihis meil tuleb tegutseda, kui meie oma piimamajandust ja seega kogu rahwamajandust tahame hukkumisest päästa. Saksa turu peale ei wõi lootma jääda. Jääb üle ainult Inglismaa ja wõimaluste piirides teised wähemad maad.

Loomulikult ei saa Inglismaalt nõuda, et see kõigi piimandusmaade toodangu täielikult ära peaks mahutama. Kontigenteerimine on wõib olla sealgi möödapääsematu. Kuna meie aga senini ainult wähema osa oma toodangust Inglismaale oleme paigutanud, siis on tähtis, et meile määrataw kontingent mitte eelmiste aastate sissewee andmetel ei saaks kindlaks tehtud, waid erikokkuleppe põhjal. Wastutajuks peame oma ostud ka siis Inglismaalt tegema.

Nii oleneb kogu meie piimamajanduse tulewik sellest ära, kuiwõrd teowõimsad ja ettenägelikud nüüd meie juhtiwad jõud on. Kui meie nüüd, kus kogu maailmas majandusline elu uutel põhimõtetel ümber korraldatakse, paraja silmapilgu maha magame, siis ootab meid kindlasti suur pettumus. Seepärast on wiimane aeg asuda Inglise turu sissetõõtamisele ja kogu meie majanduslise elu ümberkorraldamisele. Praeguse walitsuse ja põllutööministri sammud selles sihis on täiesti õigustatud. Jääks ainult soowida, et poolele teele peatuma ei jäädaks.

Ajad on sedawõrd põhjalikult muutunud, et lausa kuritegu oleks nüüd weel wanadest põhimõtetest kinnipidamine. Kui kogu maailmamajandus plaanimajanduse alusele on nihkumas, ei wõi meie ka kodus enam wabamajandusele kui mõnele piirhaudusele waadata.

Juba aastate eest näitasin, kuiwõrd kahjulik ja mõttetu on mitme eksportööri kaudu wõid wälismaale saata, sest ühistegewuses on wõistluse põhimõte ülearune ja lubamatu. Kuigi asjast palju on kõneldud, ei ole siiski tegelikke samme järgnenud. Mitme eksportööri kaudu wõid wälja saates, oleme sente taga ajanud ja neid ka saanud, aga nüüd peame nägema, et trahwiks palju kroone saamata jääb. Kas ka nüüd weel mõõt täis ei ole?!

Loomulikult tuleb meie wõitöõstuses täie hooga Inglise turu nõuete kohast kaupa hakata walmistama. Selleks tuleks kogu piimanduse personaal liikwele ajada. Samuti tulewad rewideerimisele wõtta kõik korraldused piimanduse edendamise ja kontrolli alal, mis takistawalt mõjuwad Inglise turu wõitmisel.

Kesterakonna „hoiatus“ majandusministrile.

Walitsus tegewat põllumajanduse heaks liig palju. Talude wõlgade korraldamine ei meeldi keskerakonnale. Tempelmaksu seaduse tagasilükkamise telgitaguseid.

Kas kriisituled Toompeal?

Riigikogu koosolek reedel, 10. märtsil kell 5 p. l.

Koosoleku awab esimees J. Tõnisson kell 5.20 min. p. l. Juhataja kõrwal asuw tool, kus harilikult istub riigikogu asjade walitseja Maddisson, on täna tühi. Juhataja alaline kaaslane on haigestunud — grippi. Räägitakse ka paljudest riigikogu liikmetest, kelle on küri gripp tõwewoodisse tõmmanud.

Rahwasaadikuid on algul saalis wähewõitu. Hiljem tuleb aga juurde. Pealtkuulajaid rõudel üsna hõredalt.

10 uut seaduseelnõu.

Sekretär teatab, et riigikogu juhatuse poolt on antud üldkomisjoni: konsulaarseadus, riigistatistika keskbüroo põhimääruse muutmise seadus, konkursi ärahoiu kokkuleppe (akordi) seadus, kaubalaewa teki juht- ja meeskonna õiduseaduse täiendamise seadus, meremeeste seaduse täiendamise seadus ja posti, telegraafi, telefoni ning raadio seaduse § 84 muutmise seadus.

Sotsiaalkomisjoni: kaubandusajutiste, ladude ja kontorite teenijate normaalpuhkeaja kindlustadio seaduse § 84 muutmise seadus.

Rahanduskomisjoni: Lennuwarustuse muretsemise ja krediidi määramise seaduse muutmise seadus, põllumajanduslikkude erawõlgade korraldamise seadus, ning riigi eelarwe seaduse § 84 — 1 muutmise seadus.

Riigikontrolli seadus,

mis rkl. K. Soonbergi poolt esitatud, antakse läbiwaatamiseks üldkomisjoni.

Tulewad uued wahetusrahad.

Rahaseaduse muutmise seadus wõetakse esimesel lugemisel waielusteta wastu. Selle seaduse järele on walitsusel õigus wahetusraha walmistada hõbedast, wasest, niklist wõi muudest metallidest ehk nende sulatistest. Wahetusrahad on 2- ja 1-kroonised, 50-, 20-, 10-, 5-, 2- ja 1-sendilised. 2- ja 1-kroonised lüüakse hõbedast wõi muust metallist.

Peeter Põllu perekonna pensioniseadus

wõetakse esimesel lugemisel wastu. P. Põllul jäi järele lesk 8 lapsega, wiimasest suur osa on weel alaealised. Pensioni suurus perekonnale on 175 krooni kuus.

Riigi 1931./32. a. aruande kinnitamise seadus.

Komisjoni aruandja K. Tonkman ütleb, et aruande aasta eelarwega lubati kulusid ja tulusid 92.455.758 krooni. Aasta jooksul wähendati eelarwet 5.369.268 krooni wõrra, seega 5,8%. Kuid sellegi peale waatamata tekkis eelarwes puudujääk 2.026.771 krooni suuruses, mis kaeti riigikassa tagawaradest.

J. Fuks (koonduslane) ütleb, et kuigi riigiametnikud isegi juba kõrget palka saawad, on nad siiski ka weel suured summad riigi raha kõrwaldanud. Nii on puudujäägid Tallinna merikoolis, Tartu seminaris, Tallinna tehnikumis, riigi tööstuskoolis jne.

Seadus wõetakse esimesel lugemisel wastu.

Waielusteta wõetakse weel 1. lug. wastu tollipõhitariifide seaduse muutmise ja täiendamise seadus, mis sisaldab puhtredaktsioonilisi paranduſi, et seaduse tehnilist käsitamist kergendada.

Nüüd tuleb arutusele

tempelmaksu seaduse muutmise eelnõu.

Eelnõu on wabariigi walitsuse poolt esitatud. Sellega taheti pisut tõsta wekslipaberitelt wõetawat tempelmaksu, mis oleks annud riigile lisa sissetulekut 310.000 krooni. Peale selle oli eelnõus ettenähtud mitmed soodustused maarahwale, nagu tempelmaksude ärajätmine wähema summaalistelt raiepiletitelt, suguloomade ja suguwasikate tunnistustelt, riigimetsas karjatamise, marja- ja seenekorjamise piletitelt. See oleks toonud palju kergendust waesemale rahwale maale.

Kuid rahanduskomisjon ei pooldanud eelnõu ja hääletamisel komisjonis läksid hääled pooleks. Seega paneb komisjon ette eelnõu tagasi lükata.

Walitsus lubab alandada üldist laenuprotsenti.

Majandusminister A. Jürman: Esitatud seaduseelnõu on ühenduses meie riigi eelarwega, mis on ka riigikogus wastuwõtmisel. Riigi eelarwes on arwestatud selle eelnõuga ja kui meie tempelmaksu muutmise seaduseelnõu wastu ei wõta,

siis teeks see riigi eelarwesse ümmarguselt 300.000 kroonilise puudujäägi.

Sellepärast palub wabariigi walitsus, et riigikogu siiski arwestaks selle seisukohaga ja wõtaks wastu esitatud tempelmaksu seaduse muutmise eelnõu.

Mis puutub selle seaduse sisusse, siis on seal peasisetulek ette nähtud sellest, et tempelmaksu wekseli blankettidelt tõstetakse 0,2 pealt 0,3 peale, see on 0,1%. See on see suurendus. Nüüd on teldud, et see teeb raskusi laenusaajatele. Kuid siin peaksid riigikogu liikmed wõtma arwesse seda, et laenuwõtjatele on jamal ajal tehtud mitmesuguseid kergendusi. Esiteks on endise kõrge protsendi pealt laen wiidud alla 8% peale. Enne wõeti 12%. Sellega wõitsid laenuwõtjad umbes 4%. Siin tahetakse nüüd wastutaju saada aga kõigest 0,1%. Teiseks on wabariigi walitsuses laatumisel ja walitsus loodab, et aeg on läes, kus uuesti wõime wõtta päewakorrale üldise laenuprotsentide alandamise ja seda teostada.

Senine seisukord on näidanud, et eelmine laenuprotsentide alandamine ei ole toonud raskusi. Pankade seisukord on wiimase kolme kuu jooksul iga kuu paranenud ja seega wõib loota, et on läes aeg, kus wõime laenuprotsenti weelgi alandada, see tähendab palju suuremat kergendust anda laenajatele, kui seda on see wäikene maksukõrgendus 0,1%.

Peale selle teame, et tempelmaks on wekslipaberilt igal pool kõrgem kui meil. Nii on see protsent Lätis 0,3, Poolas 0,4 ja Soomes on ainult 6-kuulisteit wekslitelt 0,2, teistelt aga 0,3. Selles eelnõus on aga ka mitmed tempelmaksu alandused ette nähtud, mida on tarwis wastu wõtta.

Sellepärast teen ettepaneku, seadus 1. lugemisel wastu wõtta ja ta siis rahaasjanduse komisjoni läbiwaatamiseks anda.

J. Fuks (koonduslane) räägib seadusele wastu ja ütleb, et on wäga kahtlane Lätist ühtegi eeskuju wõtta.

Juhataja: Ma palun meie liidurahwa kohta mitte niisuguseid wäljendusi tarwitada.

Keskerakond walitsuse ettepaneku wastu.

Hääletusele tuleb majandusministri A. Jürmani ettepanek, tempelmaksu seaduse muutmise seadus esimesel lugemisel wastu wõtta ja siis eelnõu 1. ja 2. lugemise wahel anda rahanduse komisjoni läbiwaatamiseks. Ettepaneku poolt on 30 ja wastu 36 häält, seega ettepanek tagasi lükatud. Poolt hääletasid põllumehed, sotsialistid ja keskerakonnast ainult ministrid Anderkopp ja Kukke. Wastu hääletasid keskerakondlased ühes asunikkude, wähemusrahwuste ja kehwikutega.

Keskerakond walitsuse ettepaneku wastu.

Hääletusele tuleb majandusministri A. Jürmani ettepanek, tempelmaksu seaduse muutmise seadus esimesel lugemisel wastu wõtta ja siis eelnõu 1. ja 2. lugemise wahel anda rahanduse komisjoni läbiwaatamiseks. Ettepaneku poolt on 30 ja wastu 36 häält, seega ettepanek tagasi lükatud. Poolt hääletasid põllumehed, sotsialistid ja keskerakonnast ainult ministrid Anderkopp ja Kukke. Wastu hääletasid keskerakondlased ühes asunikkude, wähemusrahwuste ja kehwikutega.

Nii lükatigi seadus tagasi. Koosoleek lõpetati selle järele kell 6 õhtul.

Mits lükati seadus tagasi?

Keskerakond ei teinud sellest saladust. Juba hääletamise ajal, kui keskerakonna läed seduse wastu üles tõusid, hüüdis keskerakonna juhtiw tegelane, Pärnu linnapea Kask üle saali, et majandusministrile olewat tarwis anda üks „hoiatus“. Mida ta selle all mõtles, see selgus koosoleku lõpul. Kui seadus oli keskerakonna, koonduse ja kehwikute ühisel jõul tagasi lükatud, tulid keskerakondlane Kask riigiwanema K. Pätsi juurde ja ütles wihast wälkuwail silmil: „See oli majandusministrile esimene hoiatus. Niisugust poliitikat ei tohi jatkata, kus linnarahwale pannakse aina uusi maksusid peale ja maale muudkui antakse järjest uusi soodustusi. Nagu see põllumeeste wõlgade korraldamise seadus ... 600 miljonit tahetakse sellega jälle põllumeestele anda ... Nii edasi minna ei wõi ... See olgu hoiatuseks ...“

Nagu sellest nähtub, kawatseb keskerakond hakata põllumajanduse awitamisele wastu töötama. Awaldatakse lausa waenulikkust põllumeeste wõlgade korraldamisele jne. Esimeseks „hoiatuseks“ ja keskerakonna uute meeleolude wäljenduseks lükati see tempelmaksu seaduseelnõu tagasi, sest ärgu tulgu mingit uut maksu linnarahwale ...

Keskerakonna waenuawaldused põllumeeste tegelastele walitsuses põllumajanduse liig rohke aitamise pärast, lõid Toompeal silmapilkselt elewa meeleolu. Huwiga oodatakse, mida nüüd lähemad päewad toowad.

Põllumehe tarkus 300 aastat tagasi.

Mida teati põllumajandusest Eestis rootsi ajal.

„Kajale“ kirjutanud Wigala põllutöökooli juhataja K. Illimar.

2.

Põllutööst.

Kündma minnes ei wõi põllumees atwa enne põldu panna, kui põld täiesti kuiw ja lumewesi kadunud on. Märga põldu kündes jääb maa panka ja ei kaswata hästi. Kündes waata, et wagusid wahele ei jää, nagu seda töölised teha tahawad. Peale kündi lase wähe aega maa seista, et rohi kaswama hakkaks, siis äesta teda hästi risti ja põigiti. Kõige esmalt küllwa herned, selle järele suirukis ja -nisu, siis kaer, linad ja kõige wiimaks oder ja tatar. Hernemaad peab esiteks äestama, kaks korda enne külwi ja kolmas kord külwi ajal kündma. Teisel wiljadel künna üks kord enne külwi ja teine kord külwi ajal. Linamaad peab peale seemendamist hästi äestama jne.

Künni- ja külwiajad.

Kui põllumees künnab, siis peab aega tähele panema. Odramaa tuleb kahanewal kuul ümber künda ja äestada. Wana kuu paneb maa mädanema ja teeb kobedaks. Nõnda katsu kõike künde wanal kuul teha, on parem kui noorel kuul. Külwiaeg on ajad teised, nagu allpool näeme.

Hernekülw. Herned tuleb külwada kahanewal kuul, ehk kaks päewa enne kuu täissaamist, ida- ehk läänetuulega. Lõunaidatuul on kõige kahjulikum. Lõunatuul paneb herned uššitama ja põhjatuul annab kõwad herned. Herned külwa täie käega hästi ettewalmistatud rammusasse maasse.

Suwirukki külw. Suwirukis külwa liiwasesse maasse. On uudismaad, siis külwa poole käega, lahjas maas täie käega. Suirukist peab kaswama kunga kuni 2 päewa pärast täit wõlgust ja põhjatuulega külwama. Wõib ka lääne- ehk idatuul olla, aga mitte lõuna- ehk lõuna-idatuul.

Suinisu külw. Suinisu külwa sawisesse maasse. Punane sawi ei ole hea. Seda külwa kaswawal ehk täiel kuul, siis kaswab hea. Külwi ajal on head põhja-, ida- ehk läänetuuled, aga mitte lõuna- ehk lõuna-idatuul.

Kaera külw. Kaera külw järgneb kohe peale suinisu külwi. Mida lahjem maa, seda hiljem külida. Küntud kaeramaad lase 5—6 päewa seista, siis äesta ja külwa ning saad ilusa kaera. Kõige parem külwi aeg on kaswawa kuu teisel poolel, mitte aga kuu täissaamisel, ehk kui kuuwarjutus juhtub olema. Põhjatuulega on hea külwata, wõib ka ida- ehk läänetuul olla. Wanal kuul külwatud kaer kaswab kerge ja on nõrk haiguste wastu.

Lina külw. Linamaad peab hästi kündma ja äestama. Paremas maas külwa warem, nõnda 12. mai ümber, kuna lahjemas maas hiljem, 23. mai ümber. Warane lina kaswab lühem ja annab palju seemet, hiline annab parema lina ja wähem seemet. Waraft külwi tee wanal ja hilist külwi pikema lina pärast noorel kuul. Siiski kõige parem külwiaeg on wana kuu wiimasel weerandil. Ära külwa liig tihedalt.

Odra külw. Kui otra külida wärskelt wäetatud maa peale, siis peab kuu 13, 14, 15 päewa wana olema, kui aga ennem wäetatud (im alten leist) maale, siis 15, 16, 17 päewa. Wärskesti wäetatud maa peale ei tohi külida, kui kuu 9, 10, 11 päewa wana on ja wanale wäetusele ei tohi külida, kui kuu 19, 20, 21 päewa wana on, siis on kuu küürus. Otra on hea külwata ida- ehk läänetuulega.

Sõnniku wäljawedu ja teised töös.

Kui kewadine seemendamine tehtud, peab kohe sõnniku kallale asuma. Sõnnikut wea wälja ja künna sisse wanal kuul, siis mädaneb sõnnik hästi ja rukis kaswab hea. Tahab keegi, et sõnnik kauem maa sees püsiks, siis wedagu wälja ja kündku sisse noorel kuul. Rukis ei kaswa küll nõnda hea, aga järgmisel aastal on parem wili. Mõned põllumehed tahawad sõnnikut wälja wedada talwel. Seda peam mina ruinaluseks. Kewadine wesi uhub külmetanud maa pealt kõik sõnniku rammu osad ära ja põllule jäänwad ainult kõwad kõlud. Kui sõnnik on wäljas ja weel aega heina tegemiseni, siis asu uudismaa kallale. Kui seal kaswawad kuused ja männid, siis raiu nad maha noorel kuul, on aga kased, haawad ja lepad, siis raiu maha wanal kuul, sest neid noorel kuul raiudes wõsab maa uuesti ja on raske harida.

Talirukki külwamine. On rukki külwiaeg käes, siis külwaku põllumees kõige ennem lahjale maale. Külwa üks nädal enne Lauritsa päewa (w. k. 10. aug.) ja poole käega, sest aeg on weel warane ja taim juurdub hästi. Uuesti wäetatud maale külwa 3 päewa enne kuni 3 päewa pärast Maria taewamin. päewa (w. k. 15. aug.) noorel ehk täiel kuul. Üldse ei pea rukist paksult külwama, siis lamandub. Põhja tuul on kõige parem, siis kaswab rukis jäme, on täie peaga ja talwekindel. Wõib olla ka ida ehk lääne tuul. Lõuna tuul annab peene rukki ja tühja pea. Sellepärast hoia alati rukki maa walmis ja kui aeg ning tuul kohased, külwa. Ära külwa ilmaski märga maasse, siis lõikad ainult lusteid. Peenem seeme annab parema rukki. Et rukki uss kurja ei teeks, — selleks wõta üks peotäis ja rohkem küüslauku, tõuka peeneks, pane tünni wee sisse ja lase 24 tundi seista. Selle weega piserda rukis kasti sees üle ja lase kaks päewa seista. Niisugust seemet külwates ei tule rukki ussi.

Talinisu külwamine. Talinisu külwa raskele ja uuestiwäetatud maale. Kaswab kõige parem lamba sõnnikuga. Talinisu on hea külwata Bartholomei päewa (w. k. 24. aug.) nädalal wanal kuul. Kui jumal wilja on lasknud kaswada, siis ole põllumees hoolas ja korja korralikult oma wili ära, tee head hakid ja hea pea otja, et nisu peale lõikust märjaks ei jaaks

Lääne-Euroopas walitseb juba kewade

Ilmad soojenewad ka meil.

Möödunud nädalat wõib ilmastikus pidada pöördeajaks talwelt kewadele, kuigi astronoomiline wõi kalendri kewade algab alles 21. märtsil. Estijoones on see pööre küll maksew ainult Lääne-, Lõuna- ja Kesk-Euroopa kohta, kuna Põhja-Euroopas ja Läänemere idarannikul ning eritt Ida-Euroopas püsisid läinud nädalal weel külmad ilmad.

Lääne-, Kesk- ja Lõuna-Euroopat ründasid möödunud nädalal sagedased ning lähistroopilise päritoluga soojalained. Seetõttu walitsesid seal juba üldiselt soojad — nädala algul wiluwad ning hiljem kuiwawõitu kewadilmad. Päewane soojus tõusis soojalainete kui ka päikese tugewnewa soojuse ühisel toimel pea kõikjal üle 10 kr. Nii kõikus keskpäewane soojus kogu nädala Inglismaal 8—13 kraadini, Prantsusmaal 9—19 kr. Kesk-Euroopa lõuna ja lääne osas 6—13 kr., Kesk-Euroopa põhja ja ida osas 1—7 kr. Samuti tõusis ka Balkanil keskpäewane soojus 11—13 kr., rääkimata Wahemere saartest ja lähemast rannikualast, kus keskpäewased temp. ulatusid järjekindlalt üle 15 kr.

Algaeal nädala esimesel poolel on oodata selle laialdase ja praegu suuremat osa Euroopast waldawa soojalaine taanemist ühes Islandi ja Läänemere madalrõhkkondade idapoole nihkumisega ka meile. Loomulikult ei saabu soojalained meile mitte sarnase tugewusega nagu nad Kesk- ja Lääne-Euroopas on, sest küllunnisel ülle lumikatte on jahtumine wäga suur, peaegi kui see sünnib aegajalt, nagu seda oodata wõis. Nädala teisel poolel, nende madalrõhkkondade möödudes, on tõenäone uue külmalaine tewimine Jäämerelt Põhja-Euroopasse, ühes sellega ka temp. langemine. Kuid see temp. langemine on ülimapaistew peamiselt ainult öösseti, kuna päewal päikese soojus kord-korralt tugewamini temp. tõusule kaasa aitab.

Meile wäljawaadetele wastawalt oleks meil eelolewa nädala esimesel poolel oodata wäikeste ööpäewaste temperatuuri kõikumistega pehmewõitu ilmasid üles lühemat aega kestwa sulaga. Samuti on ilmad enamuses pilwised, sombased, öösseti ja hommikuti kohati udused, kusjuures suured on peamiselt lõuna- ja läänekaarest ning tugewusselt alla kestmise. Nädala teisel poolel on tõenäone wähene temp. langemine, peamiselt öiste külmade kõwenemine ja seega ööpäewaste temp. kõikumiste suurenemine ning ka ajutine pilwituse wähenemine. Mis puutub aga sademetesse, siis praegu paunduwad weel eeldused tugewamateks sadudeks lähemail päewil, neid wõib oodata alles uue temp. langemise eel.

A. Nurklik.

Kõrgeim temperatuur 15. märtsil kell 7 hommikul +8 kraadi, madalaim +2 kraadi.

Raadio saatekawa.

Kolmapäewal, 15. märtsil.

Tallinn, 298,8 m. 17.45 helilaane ja reklaami. — 18.00 wällismaisi päewaandmeid. — 18.15 helilaane. — 18.35 põllumajandusküsimusi teated. — 18.45 kodumaisi päewaandmeid. — 19.00 ülekanne Tartust. — 19.30 Aleksander Oinas: Mõtteid teekonnalt Egiptusse. — 20.00 ülekanne Tartust. — 20.05 Tartu ülikooli ansambli orkestri kontsert. Juh. kaitseweede orkestrite inspektor G. Reder. — 21.30 wana tantsumuusikat helilaanidelt.

Tartu, 570 m. 17.45 helilaane ja reklaami. — 18.00 ülekanne Tallinnast. — 19.00 joone kooli tund (R. Jannu). — 19.30 ülekanne Tallinnast. — 20.00 ilmateade ja ajaküsimuste-õhtu. — 20.05 ülekanne Tallinnast.

Neljapäewal, 16. märtsil.

Tallinn, 298,8 m. 17.45 helilaane ja reklaami. — 18.00 wällismaisi päewaandmeid. — 18.15 helilaane. — 18.45 kodumaisi päewaandmeid. — 19.00 ülekanne Tartust. — 20.05 kontsert. Juh. mb. Ark. Krull. Orkester: Dreyer, Hispaania marss. Tšaikovski, Elegia ja Andante cantabile. Puccini, sant. oop. „Madame Butterfly“. Soololaule — Joh. Mõttus (baritton). Wioolasoolosid — Artur Saat. Orkester: Keler-Bela, Liblikate jaht. Tšaikovski, walss balletist „Ohtrooside“. Ketelbey, Kell ja Meisseneri portsellanpaarike. Soololaule — Joh. Mõttus (baritton). Orkester: Strauss, walss „1001 öö“. Kalinnikow, polk. op. „Tšitusprintsess“.

Tartu, 579 m. 17.45 helilaane ja reklaami. — 18.00 ülekanne Tallinnast. — 19.00 inglise keele tund edasijõudnuile (mag. Silwet). — 19.30 dr. phil. J. Wasar: Kari II. — 20.00 ilmateade ja ajaküsimuste-õhtu. — 20.05 ülekanne Tallinnast.

Saksamaa ütleb üles kaubalepingud Balti riikidega?

Kadu wabariigi lipule.

Haakristi lipud ja wanad keiserlikud lipud pandi ametlikult lehwima kõikjal.

Riia, 13. märtsil. „Segodnja" teatab Kaunasest, et seal saadud teadete järgi Saksamaa kawatseb lähemal ajal üles öelda kaubalepingud Balti riikidega. Sel puhul Saksamaa andwat teada, et ta on walmis sõlmima uusi lepinguid teistsugusel alusel.

Berliin, 12. märtsil. Saksamaal pühitseti täna rahwuslikku leinapäewa maailmasõjas langenud 2 miljoni Saksa sõduri mälestuseks. Kõigil awalikel asutustel ja paljudel eramajadel olid lastud poolwardasse wanad keiserlikud lipud, mille all langenud sõdurid teenisid. Peeti palju mälestus-aktusi. President Hindenburg, kantsler Hitler, walitsuse liikmed, maa- ja wereväe ülemjuhatajad ja teised kõrged ametnikud wõtsid osa suurest mälestusaktusest Berliini ooperis. Pärast aktust president Hindenburg, kandes feldmarsjali mundrit kepiga ja Preisi Musta Kotka ordu suurlinti, wõttis wastu rahwussotsialistlike rünnakrühmade, teraskiiwerlaste ja teiste patriootlike organisatsioonide paraadi. Kõik need organisatsioonid olid riwistunud oma lippude ja orkestritega platsil ooperi wastas.

Wanad keiserlikud lipud olid täna wälja pandud president Hindenburgi käsul. Ühtlasi riigipresident awaldas dekreedi, mis määrab, et alates eseraspäevast wana walge-punane lipp ja rahwussotsialistide haakristilipp pannakse kõrwuti lehwima kõigil awalikel asutustel, kuni lõplikult otsustatakse lipuküsimus. Nende kahe lipu lehwimine üksteise kõrwal peab olema Saksa kuulsa minewiku ja Saksa rahwa uuestisündimise sümbooliks. Wabariiklik must-punane-kuld lipp, mis pärast 1918. aasta rewolutsiooni wõeti keiserliku must-walge-punase lipu asemele, laob nüüd wist jäädawalt.

München, 12. märtsil. Riigikantsler Hitler, kes saabus siia lennukiga, sõitis aerodroomilt kohale, kus 9. nowembril 1923. rahwussotsialistid langesid, ja pani seal maha suure pärja punase lindiga, mis kannab peakiri: „Teie wõitsite oma eest".

Rahwussotsialistid korraldasid kantsleri auks suuri meeleawaldusi.

Berliin ei ole enam punane.

Berliin, 13. märtsil. Preisimaal peeti eile kogukonnawalimisi. Osawõtt walimistest oli umbes 80 protsenti. Nagu riigipäewawalimistelgi, nii ka eilsetel kogukonnawalimistel on walitsuserakonnad tulnud wõitjaiks. Wolffi büroo arwestuse järgi kommunistide häälte arw on tagasi läinud kuni 50 protsenti, sotsiaaldemokraatide oma kuni 30 protsenti. Paljudes linnades walitsuserakonnad — rahwussotsialistid ja must-walge-punane wõitlusfront — on saanud absoluutse enamuse.

Sensatsiooniks on, et Berliini linnaparlamendis, mis seni oli punane, walitsuserakonnad saawad absoluutse enamuse, nimelt 113 kohta 225 kohast. Rahwussotsialistid saawad 86 kohta ja must-walge-punane wõitlusfront 27 kohta, nii siis kokku 113 kohta, mis on üks rohkem kui pool linnawolikogu kohtade üldarwust. Sotsiaaldemokraadid saawad Berliini linnaparlamendis 49 kohta senise 64 asemel, kommunistid 44 kohta senise 56 asemel. Katoliiklik tsentrum saab 11 kohta senise 8 koha asemel.

Walitsuserakondade wõidu tähtsus kogukonnawalimistel seisab selles, et need walimistulemused mõjutawad ka Saksa riiginõukogu ja Preisi riiginõukogu koosseisu. Mõlemas nõukogus walitsus saab nüüd enamuse. Saksa riiginõukogus on üldse 66 kohta. Preisi on Saksa riiginõukogus 26 esindajat. Neist annawad walitsuserakonnad nüüd umbes 23 esindajat. Kuna ka teistes osariikides pääse on sündinud walitsuserakondade kasuks, siis muutuwad wastawalt ka nende osariikide esindused Saksa riiginõukogus.

Preisi riiginõukogus on 81 kohta. Sellest arwust langeb nüüd walitsuserakondadele umbes 60 kohta senise 29 koha asemel.

Walimised möödusid üldiselt rahulikult. Oli ainult üksikuid wäiksemaid kokkupõrkeid. Felgelebenis Magdeburgi lähedal eile õhtul haawati surmawalt üht sotsiaaldemokraatlikku linnanõunikku. Laskjad kadusid pimedusse. Enne seda sotsialistlik linnanõunik olewat walimislokaalis tulistanud rahwussotsialiste, haawates neist üht raskesti.

Balti liidu loomiseks ülim aeg.

Läti demokraatliku tsentrumi nõudmine.

Riia, 13. märtsil. Riias peeti demokraatliku tsentrumi kongress, kus wõeti wastu rida tähtsaid resolutsioone. Ühes resolutsioonis seletatakse, et kui nädala jookul ei looda uus walitsus rahwuslikul alusel, siis demokraatlik tsentrum pöördub riigipresidendi poole nõudmisega, et seim laiali saadetaks. Nõutakse kommunistliku rühma likwideerimist, sest see rühm olewat wälispoolt juhitud riigiwastaste urgitsuste teostajaks. Edasi seletatakse, et wiimased sündmused Saksamaal tõendawad, et on ülim aeg alata Balti riikide wahel tihedat koostöötamist sisepoliitilisel, rahanduslikul ja tollipoliitilisel alal. Niisugune kokkulepe pidawat sõlmitama wähemalt samadel alustel, nagu on sõlmitud wäike liidu kokkulepe. Majanduspoliitilisel alal demokraatlik tsentrum neduab esmajoones läti stabiilsuse säilitamist ja wäljaweo edendamist sisseweo maksustamise teel.

Dir. Kacens saabus.

Esmaspäewa hommikul saabus Tallinna Läti rahaministeeriumi direktor Kacens, et pidada poolametlikku iseloomu kandwaid läbirääkimisi Eesti-Läti kaubandussuhetesse puutuwais küsimustis. Hommikul tegi dir. Kacens wisiidi wälisministri abi Tofferile, wäliskaubanduse osakonna direktor Wirgole ja majandusministeeriumi kaubandus-tööstusosakonna dir. Kaljotile. Pell 2 päewal oli klubi „Centumis" eine majandus- ja wälisministeeriumi wastawate juhtide osawõtul ning pärast lõunat majandusministeeriumis konwerents. Õhtul kell 8 korraldati wastuwõtt Läti saatkonnas.

Wekslitwõltsija Küti wallas.

Siiljuti selgus, et Küti wallas elutsew talupidaja Joh. Wiinberg oli wõltsinud 190-kroonisel wekslil ühirantide allkirju. Niiüd selgus täiendawalt, et weel on wõltsitud Porkuni walla elaniku Jüri Sõnumi allkirjad kahel 100-kroonisel wekslil, milledest üks Wiru ja teine Majaomanikkude pangas ja nüüd protestitud. Kuuldawasti oli W. toiminud wõltsimisi arwamisel, et wekslid läheb tal korda õigel ajal wälja osta ja wõltsimine awalikuks ei tule. Raha pidi ta saama oma asunikukoha müügist, kuid et müük nurjus, siis järgnesid ka protestid ja kuritöö selgus.

Riisumine päisi-päewal Tartu uulitsal.

Laupäewal k. ½3 ajal paadi Tartus, Oa uulitsal toime juhtunud riisumine. Tõstwoorimehe Peeter Weidenbaumi juure tuli teegi mees ja palus paberossi peale tuld. Kuna tulesüütamine tuule käes ei õnnestunud, kutsus wõõras mees Weidenbaumi ühe maja koridori, et seal tuld wõtta. Weidenbaum nõustus sellega. Koridoris kargas aga tulewõtja äkki tõstwoorimehe kallale, surus ta wastu seina, kiskus siis Weidenbaumilt taskust rahakoti wälja, tõmbas selle, saades saagiks 36 krooni, wiskas tühja koti maha ja põgenes ise ära.

Hobusemees asus ühes teiste abiga riisujat taga ajama.

Kurjategija tabati Laial uulitsal. Tabatuks osutus Karl Saaws, 29 a. wana, warem neli korda kohtu poolt karistatud.

Loodetaw ilm teisipäewal, 14. märtsil:

õõsel Soomelahe idaosas kõwa, päewal üldisele selgimise kiirusega Loodepoolseid tuuli, ööselgele, hommikul kohati udu, õõsel kerge kõõm, päewal kuni 2 kraadi soojo.

Wiin wabamüügile ei tule.

Omawalitsuste keeluõigus kaotamisele. Õlu ja wein kõigisse kauplustesse. Maksude walitsus esitas uue alkoholimüügi seaduseelnõu.

Neil päewil esitas maksudewalitsuse direktor majandusministrile uue alkoholimüügi seduse eelnõu.

Praegune piirituse ja alkoholiliste jookide seadus maksab meil alates 20. maist 1927. aastal. Selle seadusega wõrreldes on nues eelnõus huk olulisi muudatusi.

Tähtsamaks muudatuseks tuleb pidada omawalitsuswolikogude keeluõiguse ja seni wolikogude poolt maksmapandud keelupiirkondade kaotamine. Kohalikule rahwale jääks endiselt õigus rahwaalgatuse ja -hääletuse teel keeld maksma panna. Sest ainult see oleks rahwa tõelise tahte wäljendus. Peale selle tuleks kaotamisele loafüsteem weini- ja õllemüügilt wäljawiimiseks. Uue seaduseelnõu järele wõib neid nõrku jooke kauplustest müüa eriliste lubadeta. — Esialgu kaotuti ka wiina ja piirituse täielikule wabamüügile laatmist. Kuid arwestades omawalitsuste, karskustiliikude organisatsioonide seisukohtadega, otsustati sellest loobuda. — Kaotamisele tuleks ka omawalitsuste eesõigus piirituse- ja wiinamüügi teostamisel. Praktika on näitanud, et paljud omawalitsused selle õigusega spekuleeriwad, andes eesõiguse maksu eest lasutada erakaupmeestele.

Trahteriäride järkudesse jaotamine tuleks kaotamisele, kuna see pole annud soowitud tagajärgi: kuigi tarwitaja nõudmisel wiinamüük riigi hinnaga on sunduslik, on trahteriomanikel sellest kerge mööda hiilida; peaegu wõiwad nad wiina asemel wahekatu lisada juurde sõõkidele, sest toiduhindade normeerimine restoranides pole läbiwiidaw. Wiina hind jääks trahteriärides wabaks. Ollakse arwamisel, et kõige mõjuwamaks hindade alandamise abinõuks on waba wõistlus.

Warjatud salakaubitsemise ja trahterimaksust mööda hiilimise ärahoidmiseks keelataks alkoholiliste jookide tarwitamine seltsides, ühingutes ja klubides, kui puudub selleks luba. Pidude ja kooswiibimiste jaoks on nähtud ette lühiajalised load mööduka patendimaksuga.

Monopolipiirituse ja -wiina hinna alam- ja ülemmäär määrataks kindlaks seadusandlikul teel, mille piiribes täpne hinna määramine kuuluks wab. walitsuse kompetentsi. Ärimaksuseadust muudetaks nii, et alkoholiliste jookidega kauplemine oleks wõimaldatud ka kolmanda järgu äritunnistusega.

Peale selle on eelnõu tehtud igati paindumaks ja ajakohasemaks, seni makswast seadusest, linnades on nue seaduseelnõu järgi wõimalus awada ka õõlokaale.

Maksudewalitsuse poolt lisatakse seletuskirjas seaduseelnõule lühidalt järgmist:

Majandustriis on jõgawalt mõjule pääsnud, ostujõud on langenud monopolipiirituse ning wiina tarwitamine on läinud tagasi kolmandiku wõrra. Seewastu eksimuste arw alkoholimüügi seduse wastu näitab suurt tõusu: 1686 protokolli asemel 1929. a. oli neid 1932. aastal juba 1962. Oletades, et awalikuks tehtud süütegude arw moodustab ainult ühe kümnendiku tegelikust arwust. Seepärast — kui oletada, et rahwas salapiirituse puudumisel oleks tarwitanud legaalset piiritust — tuleb riigi kahju wälispiirituse tarwitamise tagajärjel himata 1.000.000 kroonile. — Arwestades nende asjaoludega, tuleb tunnistada, et makswad kitsendused alkoholimüügi alal pole praegu enam millegiga-põhjendatud ning soodustawad ainult illegaalset kaubitsemist. Alkoholituru le tuleb anda suurem wabadus, ainult see wõib wähendada salawedu. Eriti puudub mõte praegustel kitsendustel, mis maksawad õlle- ja weinimüügi kohta. — Peale salakauba wäljatõrjumise on alkoholimüügi wabarisandmisel kahtlemata janeerim mõju ka meesi kartuli, odra ja marjakaswatusele.

Haawatud piirituswedaja

Esmaspäewal ilmus Pärnu ja andis end piiriwalwurite kätte kolmas salawedaja, kel ööl wastu 9. märtsi õnnestus põgeneda Tõstamaa kordoni lähedal. Põgenenud salawedaja osutus Roman Hitteriks, Tõstamaa, Kiraste küla, Oodi talu omanikuks. Hitter oli saanud põgenemisel reide kuulihaawa. Ka hobune oli saanud kuelast haawata.

Pühapäewal käidi Hitterit kodus otsimas, kuid sealt teda ei leitud.

„Usaldus on kullast tähtsam".

Ameerikas kõik rahwuspangad ja riigipangad uuesti awatud.

Washington, 12. märtsil. President Roosewelt teatas, et rahwuspangad ja riigipangad kawatsetakse uuesti awada esmaspäewal, clearingsüsteemi pangad teisipäewal ja wäiksed pangad kolmapäewal.

„Olen õnnelik — ütles Roosewelt — teatada wõimast, et on lõplikult ja oluliselt ülo saadud tehnilisest raskustest, mis wiiwitasid pankade uuestiawamist."

Washington, 13. märtsil. President Roosewelt pidas eile õhtul raadiokõne, milles ütles: Pangad, mis sel nädalal uuesti awatakse, suudawad rahuldada kõiki tarwidusi. Mina ei üle mitte, et kõik pangad awatakse uuesti ja et mingit isiklikku kahju ei teki. Mina ütlen, et tehakse kõik mis wõimalik kahjude ärahoidmiseks. Uus paberraha antakse wälja ainult wastawa kindlustuse wastu. Niisugused kindlustusi on küllalt igal soliidsel pangal.

President toonitas, et kogu programmi korraminek oleneb awaliku arwamise toetusest, ja lõpetas sõnadega: „Usaldus on kullast tähtsam. Kui meie ühte hoiame, siis on edaõnnestumine wõimatu."

New-York, 13. märtsil. New-Yorgi liidureserwpank teatab, et 52 pangale on luba antud täna uuesti alata peaaegu normaalset tegewust. Peale selle wõiwad täna New-Yorgis tegewust uuesti alata 24 panka, mis ei ole Federal Reserwe süsteemi liikmed.

London, 13. märtsil Londoni pankurite komitee otsustas alata dollarivahetusi täna kell 14.30 (Greenwichi aeg).

Maakondlik lõikuspidu Tartus.

Riigiwanema kõne rahwarohkel kontsert-kõnekoosolekul.

Möödunud pühapäew kujunes Tartumaa põllumeestele suureks pidupäewaks, kuna sel päewal peeti Tartus Tartumaa põllumeeste esituse poolt korraldatuna maakondliku lõikuspidu ja noorte päewa. Sel puhul oli „Wanemuises" korraldatud hommikuposlikal kontsert-kõnekoosolek, kus õõneles ka riigiwanem K. Päts ning õhtul pidu mitmekesise eeskawaga. Osawõtt koosolekust kui ka peost oli ülielaw.

Riigiwanema saabumine.

Tartumaa põllumeeste pidupäewale saabus hra riigiwanem K. Päts hommikuse rongiga Tallinnast. Waksalis oli teda wastu wõtmas korp. „Fraternitas Estica" liikmed, kes palusid riigiwanemat oma juure kohwile. Konwendis tervitas riigiwanemat wilistlane Treumann. Wähe enne kella 11 lahkus siit riigiwanem, et minna „Wanemuisesse" aktusele. Samal ajal oli „Wanemuine", kahu lasti sisse ainult kuulsetega warustatud isikuid, puupüsti rahwast täis. Täidetud olid isegi õõnisaalid.

Ka „Wanemuise" saalile oli pidulik ilme antud. Kahelpool näitelawa oli paigutatud rohkel arwul põllumeesteloogude

rohelist lippe,

mis seks päewaks Tartu koodub. Tartumaa põllumeeste esituse eesse lipp oli riputatud rõdult alla. Kõnetool aga oli kaunistatud meie rahwuswärwidega.

Riigiwanema saabumisest andsid teada Saadjärwe põllumeeste kogu orkestri marsihelid. Niipea kui riigiwanem jõudis saali, tõusis tema uks kogu rahwahulk püsti.

Siis algas waimulik talitus,

mida pidas Tartu-Maarja kogudusse õpetaja A. Wöhrmann. Ta manas eelse ülesande wõrdluste abil ning jõitwail sõnul kauneid piste maaelust, haarates oma kõnega kogu kuulaskonda sarnaselt, et paljudel pisarad laugele tulid. Koraali järele asus kõnetooli

Tartumaa põllum. esituse esimees E. Saar, kes kuulutas koosoleku awatuks, ühtlasi tänu awaldades, et hra riigiwanem on waewaks wõtnud ka seekordsel Tartumaa põllumeeste lõikuspidu austada. Sel puhul pääsewad lähti elawad kiduawaldused.

Edasi märgib hra Saar ära, et põllumeeste esitus esmakordselt korraldab Tartus ühise lõikuspeo ja noortepäewa koosuses, et sarnane korralduswiis üldist poolehoidu leiab.

Selle järele asub

kõnetooli riigiwanem K. Päts.

Teda tervitatakse tugewa aplausiga. Peadudes kõigeldt lõikuspeo tähtuse juures, pöördub ta siis noorte poole. „Kui täna wanemad põllumehed, tähendab hra riigiwanem edasi, on kokku tulnud oma lõikuspeole, siis peawad nad ka põlgu heitma tulewikku, pilgu meie noorsoole ja küsima, kas meie noorsugu wastab ka neile lootustele, mis tema peale pannakse. Ma arwan, et meil ei tule siin kurwastuda, waid wõime päris rõõmsad olla, sest kindel näib olewat, et meie jõuelustaw põlw seisab oma ülesannete kõrgusel. Tõepoolest ainult wähem üksmeelt ja üksteisest arusaamist. Niiüd, kus rasksed üle peade hõlkawad käima, peame eriliselt tähelepanu pöörama üksmeelele, peame piirdima neist raskustest ühisel jõul üle saada, nagu see sünnib paljudes kohtades wälismaal, kus terwe rahwas end ühte liidab, et ühesfoos raskust kõrwaldada. Sedasama nägime ka meie ära, kui oli wiimase walitsuse kujundamine. Tol korral, kui polnud wõimalik kuidagi walitsust kokku saada, polnud teist pääsuteed, kui tuli luua

rahwuslik walitsus,

mis poleks rippuw erakondade seisukohtadest. Aga ka sellel walitsusel on oma tegewuses raskusi, sest majanduslik wõletsus on haaranud kõik. Näib, et eelolew aasta on üks kõige raskemaid. Raskuses on põllumehed, aga ka need, kelle alusekseks waraks on töö.

Meie suuremaks õnnetuseks on, et rahwas maalt linna walgub. See wähjarännanud rahwahulk tuleb maale tagasi asustada. Maad selleks on küllalt, tarwis waid teda üles harida. Seejuures aga peame silmas ka pidama, et kui meie seda ise ei asusta, siis asustawad teised. Saksamaal juba räägitakse, et nende tulewik on ida. Ka meie kuulume ida hulka! Kui meele tulekame, et okupatsioni päewil kawatseti siia tuua umbes 3 milj. sakslast, siis on arusaadaw, kuhu sarnaste juttudega siihtitakse.

Küsitledes meie rahwuslise küsimust, tähendab hra riigiwanem, et ta juure rahuldustundega on wastu wõtnud

ülikõpilaste protesti

ühe õppejõu kohta ülikoolis, kes on meid, eritlasi kujutanud wäärikeste ja sõnetusena (kiduawaldused) „ülikool on kõht, ütlenb riigiwanem, kust walmiwad meie paremad riigitegelased ning kui noortes juba waraklult istutatakse kahtluse idu, siis on selleest küll kahju. Ma arwan, et ülikool ja ülikõpilased leiawad ise abinõusid, kuidas sarnaseid wäärnähtusi kasuwatustõõs kõrwaldada.

Meie ei poolda ainuwalitsust.

Lõpuks puudutas kõneleja ka meie põhiseaduse küsimust, mõtiskledes et ta on kokku seatud sel ajal, mil meil puudusid kogemused riigi juhtimise alal. Näib nii olewat, et meie riigi ajaraadis iks ratas teisesse hästi ei passi. Et seda paranddada ja luua paremaid wõimalusi töötamiseks, oigi riigikogu pool wäljatõõtatud põhiseaduse muutmise kawa, mis õõne aja pärast läheb rahwahääletusele.

Mis puutub wabadusõõllaste põhiseaduse, siis pole see wastuwõetaw. Meie ei wõi, nagu nemad tahawad, luua kordu, kus kõik wõim läheb ühe isiku kätte. President ei wõi ainuwalitseja olla. Oleme ühe ainuwalitsuse alt end wälja ütlenud, ütegi wereehawaid kannud ning nüüd peame sinna jälle tagasi (kiduawaldused.). Nende uuendused on kokku klapitud teistest riikidest, kuid meie teame, kui toonne ka Mussolini Eestisse, siis langeks tema tõht siin paari nädala jooksul. Meie rahwal on koolu teine iseloom kui taalla rahwal. Meie ei tonna nagu lõunamaalased, meie ei armasta suuri sõnu ega tulewärsi. Meie enne kaalume ja selles on meie suur positsioone ülisq. Rohkempakkumisega aga meie põhiseadust ei wõi parandada.

Lõpuks siirdub hra riigiwanem weel praeguse walitsuse töö juure tagasi ning märgib ära, et kõikide pingutuste tagajärjel jõutakse nüüd nii kaugele, et suudetakse

riigi eelarwe lõpetada ilma puudujäägita.

See teade wõetakse tormiliste kiidusawaldustega wastu.

Riigiwanema kõne lõpul lauldi hümni. Siis kõneles prof. J. Ulnots.

Paleusest Eesti riigi elus.

Kõne jai elawa poolehoiu osalisets. Tihti katkestasid kiidusawaldused kõnelejat.

Järgnesena pidi kõnelema „Kaja" peatoimetaja H. Didermann, kes aga oli haigestunud ja ei jõuanud Tartu jõita.

Noorte nimel kõneles ülõp. Meil, kes awaldas headmeelt, et meie riigi juhtimine on kindlates kätes, mida eriti tagab K. Päts isik. Soowis riigiwanemale õnne senises juhtimisteks.

Seega oli aktus läbi.

Pidunõhtu.

Õhtu kell 7 algas „Wanemuises" noorte pidu, kus aga ei puudunud ka wanad. „Wanemuise" saal oli wiimase wõimaluseni wälja müüdud. Sarnast pidunõhtut pole „Wanemuises" enam aastaid nähtud.

Kuid ka sisult oli pidu wäärtuslik. Esinesid mitmed head solistid, nagu M. Taras ja teised. Õhtralt tõusid jagati ka Mäksa maanaiste seltsi kolmekordsele kwartetile. Samuti olid ülistawad pr. E. Partsi siilijeeritud rahwatantsud, millised Tartule uudisets.

Moskwas hukati 35 isikut.

Wangistati 4 inglast, Briti firma ametnikku.

Moskwa, 12. märtsil. GPU kollegium teatab, et kontrrewolutsioonilise sabotaažhi pärast on surma mõistetud ja hukatud 35 kodanluse esindajat. 22 kaebealust on mõistetud 10 aastaks, 18 kaebealust 8 aastaks wangi.

Surmamõistmine ja hukkamine on jõõndinud laupäewal.

London, 13. märtsil. Siia jõudis teade, et Wene salapolitsei on öö wastu pühapäewa pannud toime läbiotsimise Metropolitan Vickers Electrigal Export Company Moskwa büroo ruumides, kusjuures on wangistatud 4 firma ametnikku inglast, samuti 4 ametnikku wenelast. Nimetatud firma on kõige suurem Briti äriettewõte Nõukogude Wenemaal. Läbiotsimine on toime pandud ka firma Leningradi osakonnas, kus on konfiskeeritud mitmesugused dokumente. Londonis ei ole weel teada, millisguse süüdistusmaterjali põhjal need läbiotsimised on ette wõetud

Hanila Ühispank.

Aktiva — **Äriseis 31. dets. 1932. a.** — **Passiva**

Kassa ja jooksv. arved	Kr.	8.805.95	Osakapital	Kr.	7.995.82
Osatähed ja väärtpab.	„	1.050.—	Tagavarakapital	„	4.159.95
Diskonteeritud vekslid	„	85.553.50	Vallasvara kustut. kapit.	„	402.66
Laenud võlakohustusega	„	1.100.—	Liikmete lisavastutused	„	98.750.—
Riiklised laenud	„	5 773.—	Hoiusummad	„	76.729 46
Liikuv varandus	„	[illegible].305 40	Riikline laen	„	6.033 78
Liikmete kohustused	„	98.750.—	Vekslite rediskont	„	3.480.—
Muud akt'vad	„	940.02	1932. a. puhaskasu	„	1.079.19
			Muud passivad	„	5.047 01
	Kr.	203 677.87		Kr.	203.677 87

Debet — **1931. a. kulude ja tulude arve.** — Kr.

Valitsemise ja ärikulud	Kr.	3.417.97	Saadud %% ja komisjonid	Kr.	9.491.92
Tegevuse kulud	„	4.112.56	Kahj sse kantud ja tagasi saadud laenud	„	281 62
Mitmesuged kulud	„	1.163.82			
1932. a puhaskasu	„	1.079.19			
	Kr.	9 773.54		Kr.	9.773.54

Juhatus.

Põllumajanduse päew Paides.

Kirik ja rahwamaja puupüsti rahwast täis. Majandusminister A. Jürman esines kõnega. Walitsuse sammud põllumajanduse awitamiseks kiideti heaks.

Pühapäewal peeti Paides Järwamaa põllumeeste seltsi korraldusel Järwamaa põllumajanduse ja kodumajanduse päewa. Päewa mõjuwõitsis kujunes majandusministri A. Jürmani tõttu.

Kl. 11 h. algas kirikus pidulik jumalateenistus, kuhu kogunes inimesi wohkelt. Juhlustas tõlkalisena Saaremaa proost Tannenbaum, kes pidas jõuganõutelise ja sündmuselohase teenistuse. Jumalateenistust kaunistas kirikukoor ja puhkpilliorkester.

Peale jumalateenistust wooras rahwahõgi rahwamaja, kus awar saal pea täitus, nii et hilisemad tulijad enam saali ei pääsnud. Põllumehi ja naisi oli koos peale Paide sõhema ümbruse ka kaugemalt.

Minister A. Jürmani saabumisel lõbas kerwitusmarss. Koosolijad tõusid püsti ja saal rõõtas aplausist.

Selle järele sõnumus kõnetooli põllumeeste seltsi esimees J. Cilbert pärwa awama. Ta tähendas, et praegusel raskel ajal, kus põllumehel wohkem kui kunagi waeru tõpub taduma laotus paremasse tulewikku, on kõige rohkem tarwis ühiselt kõikku tulla ja mõtteid wahetada, kuidas selliselt raskel ajal oma majapidamist korraldada. Järgnes hümn.

Päewa juhatuse walitiri ühel häälel Järwamaa põllumeeste seltsi juhatus, sekretariaati A. Soovik, prl. H. Ranter, K. Sitt ja H. Riisberg.

Selle järele tõmbuwad pinemile koosolijad: majandusminister A. Jürman asub kõnetooli.

Ta tähendab, et iseliste majanduskriisi ilmumisel arwasi, et kriis kuigi pikalt ei kesta ja seda pea lahendada suudetakse. Olukord arenes aga teisiti, kriis jõuenes järjest, tõusuredes riikide wahelisele majandusõjaks, millest pole puutumata jäänud ükski riik. Iseliene arengudustriis tõmbas ka uneid taaja, kuid mitte siiski kõige rõõgamalt, sest oleme paljudest riikidest siiski paremas seisukorras, olgugi et need läbi ei tõmbud ülmasõda, ega olnud neil riiki lõuna, waid kes ülmasõja ajal kogumi rikastusid. Oleme raskes olukorras, kuid põllumehe ehitäärg on siiski kindlasti parem kui wast kaks-kolmkümmend aastat tagasi.

Meie põllumajanduse raske olukorra kergendamiseks on tehtud kõik, mis wõimalik ja nii palju kui seda lubab riigi seisukord. Kui mõtid aga tulleksse ja sõstaksse, et seni pole midagi tehtud ja kõiki nõudmistega eesmetakse, siis on see kurtsahtlist ja teed nõudjad pole riikliselt mõtlejad. Meie põllum hed on aga ariwõrd arusaajad, et saamaste asjadega ei kaasa ei lähe. Põllumees oma töös peab olema kõikuw, peab korraldama oma majapidamist mõnda, et saab ühellt aastat teisele üle mõrna, sest praegusel ajal on turud ja nõudmised wäga muutuwad.

Põllumajanduse raske olukorra lahendamise aluseks on meil ainult töö ja kokkuhoid. Siis kõik lõõdame wastu pidada, kuni kõik kõikkuseppele jõuawad kõiki lahendamise ja kergendamise asjus.

Majandusministri kõnet jälgiti kõige tähelepanuga ja selle lõppedes kõlasid kõik kõiduawaldused. Kõne haaras kõiki ja andis uut jõudu praeguste raskuste kaadmiseks.

Teisena pidi kõnelema pr. L. Einbund, kuna ta aga perehoraga grippi haigestumise tõttu jõita polnud saamud, kõneles järgmisena Kehtna kõrgema majapidamiskooli õpet. prl. Greenberg, wõttes wastu järele perenaise kõrgeharidusse tähtsuse.

Rohkem tähelepanu kui seni ühele pöörata tahtes kodukõnemise kaunistamisele, samuti kodu ennast korraldada. Samuti tahu soiustamise järele saame himsata perenaise kõrgeakõlisi tegelpiirda. Kõrged kõhustused lõõwad ka noorpõlwe kõrgeakõtise nõul, et see sõnniks õiges suunas. Kõige selle tõttu peakõid perenaised hindama oma kõrgeaka kõrgelt, samuti ka teised. Teadmiisi tuleb täiendada iikõõik mõlisel teel.

Järeda põllutöölõõlikooli juhataja dr. Wilhaut kõneles teemil: „Tõwatõisa korrastusi Järwamaal“, perehudes iga ühiku wõisõõlõõgi suures, wõõgustades seejuures põhikõõimusi, mis ei nõua mõõte rahaõõi kõõutusi, waid korrastamist. Musta kõõa pidamisest tuleb loobuda, kõõra kõõlwipinda wõõhendada, andes eesõõiust wohkem segamõõsõõle, sõõmuõõ mõõu pindala suurendada. Kõõwadõõe maahõõrimõõe ümberkorraldamisel oleks Järwamaal wõimalik leõõke tõõta eõõhõõhõõe kõõu Eestis.

Peale dr. Miljani kõne järgnes wahearg, mõõe järele alustati läbirääkimisi. Neude lõppedes ajuti resolutsioonide hääletamisele. Wastu wõõti järgmised otsused:

1. **Järwamaa põllumajanduse ja kodumajanduse päew tunnistab täiesti õigeks meie riigi majanduspoliitika, kusjuures on riigi laudejõu kõõsselt tehtud kõik wõimalikud soodustused meie tähtsamale majandusalale — põllumajandusele. Teisest kõõljest on päewast osawõtjad teadlikud iga iksiku kodaniku ülesannetest kriisist pääsemiseks töö ja kokkuhoiuga.**

2. Päewal wiibijad tunnistawad tarwilikuks majapidamise riistade buru kontrollimise, nagu seda mõnes teises riigis tehtud. Seega oleks perenaistele garanteeritud neile tarwilike esemete uuretsemisel ainult otstarbekohased esemed, mis hõlbustawad perenaiste tööd.

3. Järwamaa kõrremõõja kaswatuse alal tuleb rewideerimisele wõtta ülõõkute wõõjaõõikide seniseid kaswupindade wahekõõrrad, andes rõõkem ruumi neile wõõja liikidele, mõõõõste kaswatamine kõõõõ